

tyi Aleksandrian piispa Alexanderia ja Baikalin seurakunnan presbyteeri Areiosta. Heti kirjeen alussa keisari teki kiistan osapuolille selväksi, että hän puuttuu asiaan yhtäältä ”valtakunnan yhtenäisyyden vuoksi ja toisaalta sotilaallisista syistä” (s. 380). Ensin mainitusta huolestaa kirkkohistoriallisessa tutkimuksessa on kirjoitettu aivan riittävästi, kun sitä vastoin toista motiivia on käsitelty vähemmän. Kuinka nämä kaksi kannustinta liittyivät yhteen ja miten ne yhdessä ohjasivat Konstantinuksen toimintaa, näihin kysymyksiin otsikolla ”Kristuksen nimessä ylivaltaan” varustettu luku antaa selkeitä vastauksia.

Konstantinuksen koolle kutsuttuun Nikean kirkolliskokoukseen alkoi virrata piispoja toukokuun lopulla 325 ja viimeinen istuntopäivä pidettiin saman vuoden heinäkuussa. Tätä parisen kuukautta kestänyttä katolisen kirkon ensimmäistä ekumeenista synodia seurasi ja siihen osallistui kaiken kaikkiaan 250:stä 300:aan kokousedustajaa, joista valtaosa oli saapunut kokouksikaupunkiin imperiumin itäosista (tuoreinta tutkimusta edustaa Gelzer et al., *Patrum Nicaenorum Nomina*, Stuttgart & Leibzig 1995).

Kesäkuun 19. päivänä hyväksytyyn uskontunnustuksen keskeisiin uskon definitio sisältyy lauseeseen, jossa todetaan, että ”Poika on Isän kanssa yhtä olemusta” (kr. *homoousion to patri*, lat. *unius substantiae cum Patre*). Päästyään näin Nikean tiellä perille tekijä on valmis kokoamaan tutkimuksensa tulokset: ”Tapahtumat ja tavat, Rooman ja varhaisten kristittyjen kulttuurin polut, keisari ja Kristus kohtasivat. Niin kuin ’kristinuskon voitto’ on totuttu pelkistämään liittämällä se keisari Konstantinukseen, hänen taivaalliseen näkyynsä ja sitä seuranneeseen ’kääntymykseen’, myös julkilausuma, joka kirjattiin keisari Konstantinuksen kutsumassa ja johtamassa kokouksessa vuonna 325, nähdään kristillisen opin perusasiakirjaksi, ’Nikean uskontunnustukseksi’” (s. 385). ”Keisari ja Kristus kohtasivat” – tämän

enempää ei metodeilleen uskollisella kulttuurihistorioitsijalla ole lupa sanoakaan. Jos Eusebius Kesarealaisen *Laus Constantini* -teosta voidaan pitää kesaropapismen teologisena perusteluna, *Tie Nikeaan* -teosta voi hyvällä syyllä pitää kesaropapismen kulttuurihistoriallisena perusteluna.

Tältä konstantinolaisen kirkon Grundlegung näyttää Gianicolon kukkulalta katsottuna. Olisiko Nikean tienviitat juntattu imperiumin maaperään toisin, mikäli lähetystösihteeri Göran Stenius olisi jostakin ihmeen syystä ajautunut 1950-luvun alussa Istanbuliin ja ehdottanut Suomen valtiolle, että se ryhtyisi toimiin tutkimusinstituutin perustamiseksi tähän ”uuteen Roomaan”?

PAULI ANNALA
DOS., PORLAMMI

TUOMO LANKILA
FIL. MAIST., VANTAA

ANNA L. PETERSON &
MANUEL A. VASQUEZ
(ED.)

Latin American Religions:
Histories and Documents
in Context. New York
& London: New York
University Press 2008.
352 s.

Voiko Latinalaisen Amerikan uskontoihin tutustua yhtä kirjaa lukiella? Floridan yliopiston professorit Anna Peterson ja Manuel Vásquez ovat koonneet keskeisiä dokumentteja viimeisten 500 vuoden ajalta ja selittävät uskontotilannetta kahdeksan luvun johdannossa. Ensimmäiset dokumentit ovat maya-intiaanien luomiseepos *Popol Vuh* ja kuvaus atsteekkien uskonnosta. Valloitusajan järkyttävintä luettavaa ovat ”kuninkaalliset ohjeet intiaanien rauhoittamiseksi”. Papiit toimivat länsimaisen kult-

tuurin etujoukkona. Rauhattomilla alueilla päällikköjen lapset tuli viedä espanjalaisasemille ”sillä tekosyyllä, että heitä viihdytetään ja heille opetetaan vaatteiden käyttöä”. Lapsia tuli yleisemminkin pitää ”panttivankeina”. Kirja hyppää nykyaikaan afrokulttuurin kautta pohtimatta intiaaniuskonnon ja katolisuuden synkretismia esimerkiksi Perussa. Tähän ei olisi tuskin ollut pokkarikoossa tilaa. Teoksen painopisteiksi on mainittu Brasilia, Keski-Amerikka ja Yhdysvaltojen latinoväestö.

Länsiafrikkalainen yoruba-uskonto vaikuttaa yhä voimakkaasti, koska se on ollut afrouskonnoista järjestynein. Brasilian candomblé ja umbanda, kuubalainen santería ja miamilainen *Church of Lukumi* esitellään kirjan neljännessä luvussa. Kaikkien jumalhahmot (orixás) ovat samoja, kuten loppuviitteistä havaitaan. Kirja eksyy viidennessä luvussa kertomaan ensin Meksikon 1917 vallankumouksesta ja dokumenteissa taas guaraní-kansan parissa toimineista Paraguayan jesuiitoista. Luvut kuudesta kahdeksaan ovat taas kurinalaista analyysia aikamme protestantismista ja Vatikanin toisen konsiilin jälkeisestä katolisuudesta. Dokumentaatio alkaa ruotsalaisen helluntaikirkon ”pioneerin” Gunnar Vingrenin päiväkirjalla 1910-luvulta. Christian Lalive d’Epinayn tutkimus (1969) koskee Chileä ja Emilio Willemsin (1967) Brasiliasta ja Chileä, helluntailaisuuden läpimurtovaltioita. Tilaa saa naisten asema helluntaikirkoissa, mutta myös vallankumouksen teologi Richard Shaull ja vapautuksen teologian eräänlainen toinen isä, yhä kirjoittava Rubem Alves. Salvadorin luterilainen piispa Medardo Gómez esitellään laajasti.

Tilan- ja tajunnanauhaus uhkaa seitsemännen luvun dokumentaatioissa, kun 25 sivulla esiintyvät piispa Manuel Larráin Chilen Talcasta, Medellínin piispa kokous, Gustavo Gutiérrez, Frei Betto, Ernesto Cardenal ja Oscar Romero. Enemmänkin vapautuksen teologiaa voisi lainata, mutta kirja on tässä suhteis-

sa ajan merkki. Aikamme Latinalaisessa Amerikassa kun on muutakin kuin perusyhteisöjä ja ay-pappeja. Juuri katolisen valtauskonnon ”disestablisment” on avannut tien uskonnon monimuotoistumiseen. Kirja hyväksyy näin muun muassa Anthony Gillin 1998 esittämän sosiologisen teesin. Sama lienee edessä myös Suomessa. Katolisuuden muutos mainitaan myös viimeisessä kahdeksannessa luvussa: karismaattinen liike, ekologia ja latinojen tulo Yhdysvaltoihin, jossa heitä on kolmannes katolilaisista. Muutosluvun ensimmäinen dokumentti kuvaa kuitenkin henkienmanamista menestysteologisen Universal-kirkon megatemppeleissä Riossa. Muut ovat mormonismista, islamista, zenbuddhalaisuudesta ja Santo Daimen uusšamanismista. Viisauden ei tarvitse näkyä kirjan pituudessa tai hinnassa: *Latin American Religions* maksaa 19 dollaria mutta käy miltei hakuteoksesta. Kolme nykyajan mahtitekijää – afrouskonnot, katoisuus ja helluntailaisuus – on käsitelty kerrankin tasapuolisesti. Jotakin silti puuttuu: spiritismi eli brasilialaisittain ”kardecismo” mainitaan yhdellä ainoalla sivulla. Buddhalaisuus on nyt muodissa, mutta spiritismi on aina ollut – ehkä se on siksi helppo sivuuttaa?

JUKKA RAUNO
TEOL. TRI, VANTAA

WUNIBALD MÜLLER
*Verschwiege Wunden:
Sexuellen Missbrauch in
der katholischen Kirche
erkennen und verhindern.
Mit einem Vorwort von
Anselm Grün. München:
Kösel-Verlag 2010. 222 s.*

Wunibald Müller, saksalainen teologi ja psykologi, johtaa yhdessä benediktiinipöytä Anders Blomin kanssa Münsterschwarzachin be-

nediktiiniluostarin yhteydessä olevaa yksikköä, Recollectio-Hausia, joka tarjoaa hengellistä ohjausta ja psykoterapeutista apua papeille ja sääntökuntien jäsenille. Wunibald Müller on ollut asiantuntijana useissa roomalaiskatolisen kirkon sisäisissä seminaareissa, jossa on käsitelty kirkon piirissä ilmennyttä seksuaalista hyväksikäyttöä.

Koska ei ole olemassa vain yhtä seksuaalisen hyväksikäyttäjän profiilia, on mahdotonta luoda testiä tai järjestelmää, joka sulki pois kirkon virasta tai sääntökuntien jäsenyydestä potentiaaliset hyväksikäyttäjät. Müller muistuttaa, että jo pelkästään se, että on mies, sisältää riskin, koska ylivoimaisesti suurin osa hyväksikäyttäjistä on miehiä. Suurin osa seksuaalirikollisista on itse joutunut lapsena seksuaalisesti hyväksikäytetyksi. Müller viittaaakin amerikkalaiseen selvitykseen, jonka mukaan noin kaksi kolmesta pappista, joita syytetään seksuaalisesta hyväksikäytöstä, on itse joutunut lapsena hyväksikäytetyksi.

Müller pohtii paljon pappiskandidaatin ja sääntökuntaan pyrkivän identiteettiä, sillä estynyt psykoseksuaalinen kehitys ja epäselvä seksuaali-identiteetti ovat hänen mukaansa hyväksikäyttäjälle tunnusomaisia. Hän liittyy Erik H. Eriksonin ajatuksiin, joiden mukaan ehjän identiteetin muodostuminen edellyttää nuoruuden kehitystehtävien ja kriisien läpikäymistä ja ratkaisemista. Jos ihmisellä on ehjä identiteetti, hänellä on kokemus oman minuutensa jatkuvuudesta; hän tuntee säilyvänsä kokonaisena muuttuvissa tilanteissa. Identiteetin muotoutumiseen liittyy myös seksuaali-identiteetti. On tärkeää, että ihminen tulee tietoiseksi seksuaalisesta suuntautumisestaan ja hyväksyy sen. Jos papin seksuaali-identiteetti on kehittymätön, on riski, että hänestä tulee hyväksikäyttäjä.

Kun identiteetti tavallisimmin kehittyy 18–23-vuotiaana, alaikäisiä seksuaalisesti hyväksikäytäneissä on jopa 35-vuotiaita miehiä, jotka eivät ole tietoisia omasta seksuaalisesta suuntautumis-

taan. Sellaisia, jotka eivät vielä tiedä seksuaalista orientaatiotaan tai eivät voi hyväksyä sitä, ei pitäisi Müllerin mielestä ottaa papeiksi tai sääntökuntien jäseniksi. Müller korostaa, ettei homoseksuaaleja tulisi sulkea pappisviran ulkopuolelle, vaan huomio tulisi kiinnittää sellaisiin, joiden seksuaali-identiteetti on kypsymätön. Tällaista selkiyttämättömyyttä on sekä heteroissa että homoissa.

Roomalaiskatolisen kirkon piirissä ilmennyttä seksuaalista hyväksikäyttöä selitetään varsinkin lehdistössä usein pappien ja sääntökuntiin kuuluvien selibaatilla. Pakollisesta selibaatista pitäisi Müllerin mielestä luopua jo siksi, että siihen liittyy valheellista salailua: kaikki selibaattiin sitoutuneet eivät pysty pitämään sitoumustaan. Kypsymättömyys on kuitenkin selibaattiakin primaarimpi hyväksikäytön syy. Selibaatissa elävien joukossa on ihmisiä, jotka ovat kyvyttömiä solmimaan sellaisia tasa-arvoisia ja läheisiä ihmissuhteita, jotka tarjoaisivat mahdollisuuksia itsereflektioon. Vastavuoroisten suhteiden sijaan he solmivat ihmissuhteita, jotka ovat helposti joko symbioottisia tai etäisiä. Selibaatti voi Müllerin mukaan olla myös pakopaikka, jonka turvissa pappi ajattelee olevansa vapaa omaan seksuaalisuuteensa liittyvistä kysymyksistä. Selibaattiin sitoutuminen edellyttää kuitenkin kypsää seksuaali-identiteettiä. Kun tällainen kypsyys puuttuu ja kirkon koulutusjärjestelmissä seksuaalisuus on yhä laajalti tabu, papeiksi vihitään epäkypsiä persoonia, jotka ovat potentiaalisia seksuaalisia hyväksikäyttäjiä.

Pappien seksuaalisesti hyväksikäyttämistä uhreista on tutkimusten mukaan 40 prosenttia lapsia tai 11–14-vuotiaita nuoria, heistä 80 prosenttia on poikia. Kun amerikkalainen tutkimus väittää, että jopa 30 prosenttia papeista on homoseksuaaleja, roomalaiskatolisessa kirkossa käydään kiivasta keskustelua, liittykö hyväksikäyttö jollakin tavoin pappien homoseksuaalisuuteen. Müller pitää amerikkalais-